

MANZARA VA RANG UYG‘UNLIGI: RANG TASVIRLARINING HISSIY TA’SIRI

Akbarova Rayhona Jamoliddin qizi

Andijon davlat pedagogika institute Ijtimoiy va amaliy fanlar fakulteti

Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi yo‘nalishi talabasi

Annotatsiya:

Ushbu maqolada manzara janrida rang uyg‘unligining inson ruhiyatiga ko‘rsatadigan hissiy ta’siri yoritilgan. Ranglarning psixologik xususiyatlari, ularning bir-biriga mosligi va kompozitsiyadagi roli orqali tomoshabinga yetkaziladigan kayfiyat, his-tuyg‘u va ruhiy holatlar tahlil qilingan. Shuningdek, manzara orqali inson ichki kechinmalarini estetik obrazlarda ifodalash imkoniyatlari ochib berilgan. Maqolada rassomning hissiy yondashuvi, ranglar tanlovi va ularning uyg‘unligi orqali yaratilgan manzara asarining badiiy va hissiy qiymati ochib beriladi.

Kalit so‘zlar: manzara san’ati, rang uyg‘unligi, hissiy ta’sir, tasviriy san’at, psixologik tasvir, kompozitsiya, ranglar psixologiyasi, estetik ifoda, kayfiyat, ruhiy holat.

Manzara va rang uyg‘unligi

Tasviriy san’atda manzara janri eng qadimiy va mashhur yo‘nalishlardan biridir. Tabiatning go‘zalligi, fasllarning almashuvi, yoritish va rang tuslarining turlicha bo‘lishi rassomlar uchun cheksiz ilhom manbai bo‘lib xizmat qiladi. Manzara chizishda eng muhim san’at vositalaridan biri bu — rang uyg‘unligidir.

Rang uyg‘unligi tushunchasi

Rang uyg‘unligi — bu ranglar o‘zaro muvofiq holda ishlatilishi, ularning bir-birini to‘ldirishi yoki kontrast tashkil qilishi orqali kompozitsiyaviy yaxlitlik va estetik go‘zallik hosil qilinishi demakdir. Manzara chizishda bu muvozanat juda muhim, chunki har bir fasl, har bir ob-havo holati, tong va shom, bulutli kun yoki quyoshli kun o‘ziga xos rang gammasini talab qiladi.

Rang uyg'unligi manzara ifodasida qanday ahamiyatga ega?

1. Hissiy ta'sir

Ranglar manzara orqali tomoshabinga muayyan kayfiyatni yetkazadi. Masalan, issiq ranglar (qizil, sariq, to'q sariq) yozgi manzaralarda ilqlilik, hayot va harakatni bildiradi. Sovuq ranglar (moviy, binafsha, yashil) esa sokinlik, salqinlik, kechki payt yoki kuzgi manzaralarning tasviriga mos keladi.

2. Tabiiylikni ta'minlash

Rang uyg'unligi to'g'ri tanlangan bo'lsa, manzara tasviri jonli, realistik va tabiiy ko'rinadi. Ranglarning to'g'ri ishlatilishi yorug'lik, soya va fazoviy chuqurlikni ifodalashda muhim rol o'ynaydi.

3. Kompozitsiyaning mukammalligi

Har bir manzara asarida kompozitsion markaz bo'ladi. Rassom shu markaz atrofida ranglar uyg'unligini yaratib, asarning umumiy ritmini va muvozanatini ta'minlaydi. Misollar

Bahor manzaralarida ko'proq och yashil, och ko'k va pushti ranglar ishlatiladi. Bu tabiatning uyg'unlashini aks ettiradi.

Yozgi manzara asarlarida porloq ko'k osmon, to'yingan yashil daraxtlar va quyosh nurlari sariqligi ko'zga tashlanadi.

Kuz fasli manzaralarida sarg'ish, jigar rang, to'q apelsin, qizil va qahvarang uyg'unligi kuzgi tabiatning go'zalligini ochib beradi.

Qish manzarasida esa sovuq ranglar — oppoq oq, moviy, kulrang — ustun bo'lib, sokinlik va jimjitlik ifoda etiladi.

Mashhur rassomlar va rang uyg'unligi

Claude Monet — impressionistik manzara ustasi bo'lib, yorug'lik va rang o'zgarishlarini beqiyos tasvirlagan.

Isaak Levitan — rus manzarachiligi asoschilaridan bo'lib, har bir faslni o'ziga xos ranglar bilan chuqur ifodalagan.

Raxim Ahmedov va Chingiz Ahmarov — o'zbek tasviriy san'atida manzara janrini rivojlantirib, O'zbekiston tabiati va ranglar uyg'unligini mahorat bilan aks ettirgan rassomlardir.

Tasviriy san'at inson ruhiyatiga bevosita ta'sir etuvchi kuchli vositadir. Ayniqsa, manzara janrida ishlatilgan ranglarning uyg'unligi tomoshabinning ichki dunyosiga

chuqur ta'sir o'tkazadi. Ranglar nafaqat ko'rish hissiyotini, balki insonning ruhiy holatini, his-tuyg'ularini va kayfiyatini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Shu sababli manzara tasvirlarida rang uyg'unligini to'g'ri qo'llash, rassomning maqsadini chuqurroq ifodalashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Rang va his-tuyg'ular orasidagi psixologik bog'liqlik

Ranglar inson ongi bilan emas, ko'proq tuyg'ulari bilan bog'liq holda qabul qilinadi.

Har bir rang ma'lum bir hissiy holatni uyg'otadi. Misol uchun:

Moviy — tinchlik, osoyishtalik, mulohazakorlik kayfiyatini uyg'otadi.

Yashil — hayot, tabiat, sokinlik va umid ramzidir.

Sariq — quvonch, quyosh, iliqlik va ijobiy energiya manbaidir.

Qizil — harakat, ehtiros, kuch va ba'zan xavf hissiyotini beradi.

Kulrang va qora ranglar — sokinlik, g'am, jiddiylik yoki tushkunlik hissiyotini ifodalaydi.

Rassom bu ranglar uyg'unligini manzara ichiga singdirgan holda, tasvir orqali tomoshabinga bevosita hissiy xabar yuboradi.

Manzara orqali hissiy olamga sayohat

Manzara — bu nafaqat tabiat ko'rinishi, balki inson ruhiyatining aksidir. Rassom manzara orqali o'z ichki dunyosini namoyon qiladi. Agar u ranglarni iliq va jonli tonda ishlatasa, manzara hayotbaxsh, quvnoq va yashashga chorlaydigan ko'rinadi. Aksincha, to'q va sovuq ranglar bilan ishlangan manzara insonda yolg'izlik, xotirjamlik yoki g'amginlik tuyg'usini uyg'otadi.

Misol uchun, quyosh botayotgan cho'l manzarasi to'q sariq, qizg'ish va binafsha ranglar orqali botayotgan quyoshning mayin iliqligini, kunduzning tugab borayotgan osoyishtaligini his ettiradi. Yoki yengil tumanli, kulrang-yashil tog'li manzara esa xotirjamlik, sokin fikrlash va kuzgi ramziy holatni uyg'otadi.

Rang uyg'unligi — hissiy uyg'unlikning ko'zgusi

Ranglar orasidagi uyg'unlik, ya'ni ularning bir-birini to'ldirishi yoki muvofiqlikda ishlatilishi, asarda hissiy butunlikni yaratadi. Rang uyg'unligi buzilgan manzara esa bezovtalik, chalkashlik yoki tushunarsizlik tuyg'usini beradi. Bu esa rassomning xabari noto'g'ri yoki buzilgan tarzda yetkazilishiga olib keladi. Demak, rang uyg'unligi nafaqat go'zallik vositasi, balki — hissiy ifoda quroli hamdir.

Xulosa

Manzara janrida ranglar uyg'unligini chuqur anglab, hissiy holat bilan bog'lab ishlatish rassomning badiiy mahoratini namoyon etadi. Ranglar inson qalbiga bevosita ta'sir etuvchi nozik vositadir. Shu bois manzara tasvirlarida ranglar orqali tomoshabinning ruhiy dunyosiga sayohat qilish, unga kayfiyat, quvvat yoki mulohaza bag'ishlash san'atning eng yuksak vazifasidir. Rang uyg'unligi — bu go'zallik emas, balki tuyg'ular ifodasi demakdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Karimov A. "Tasviriy san'at asoslari" — Toshkent: O'zbekiston nashriyoti, 2018.
2. Mamatov M. "Rangtasvir asoslari va metodikasi" — Toshkent: San'at, 2020.
3. Ergashev A. "Rang va uning psixologiyasi" — Toshkent: Fan, 2016.
4. Qosimova Z. "Manzara janri va kompozitsiya tahlili" // San'atshunoslik jurnali, 2022, №2.
5. Jalilova D. "Tasviriy san'atda rang uyg'unligi va uning estetik ahamiyati" // O'qituvchi jurnali, 2021, №4.
6. Itten, Johannes. "The Art of Color" — Wiley Publishing, 2001. (Johannes Itten — zamonaviy rang nazariyasining asoschilaridan biri)
7. Kandinsky, Wassily. "Concerning the Spiritual in Art" — Dover Publications, 1977. (San'at va hissiy ta'sir o'rtasidagi bog'liqlik haqida)
8. Alpatov M.V. "Ocherki po istorii i teorii izobrazitel'nogo iskusstva" — Moskva: Iskusstvo, 1989.